

دانشگاه امام صادق (ع)
دانشکده معارف اسلامی و اقتصاد
پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان:

تحلیلی از مفاهیم بهره و ربا در اقتصاد اسلامی

نویسنده: رضا اکبریان خوراسگانی

استاد راهنما: مسعود درخشان

استاد مشاور: قربانعلی دری نجف آبادی

سال تحصیلی: شهریور 1370

توصیفگر: 151 ص . : نمودار. شماره بازیابی 48 الف.

واژگان کلیدی: اقتصاد اسلامی / بهره / ربا

چکیده:

هدف از این پژوهش ، پاسخ یابی به این سوال است که چرا در نظام بانکداری سنتی بهره به عنوان یک ضرورت اجتناب ناپذیر است و چرا در نظام بانکداری اسلامی به تبع از شریعت مقدس اسلام، حذف ربا اینچنین مورد تأکید قرار دارد ؟ روش تحقیق در این رساله روش کتابخانه ای است و مباحث پایان نامه در سه فصل تنظیم شده است : فصل اول ، ربا از دیدگاه قرآن و سنت را بیان می کند . در فصل دوم ، بهره و ربا مورد مقایسه قرار می گیرند . نهایتاً در فصل سوم ، ضرورهای اقتصادی ربا و ضرورت انتخاب ابزار سیاستگزاری مناسب مورد بحث و بررسی قرار می گیرد.

ربا در اصطلاح فقها عبارتست از زیادت و یا زائد در دو چیز که شرعا حرام می باشد. ربا بر دو قسم است: ربا در معامله و ربای قرضی، که هر دو در اسلام حرام می باشد. ممنوعیت ربا منحصر به آئین اسلام نیست، بلکه ریشه هایی در شریعت ها و اقوام پیشین نیز داشته است. اسلام بر اساس تثبیت مکارم اخلاقی و برقراری اصول عدل و انصاف با لغو ربا و تحریم این عمل ناروا، افراد را به برقراری اصول رحم و شفقت، برادری، مساوات و کمک به همنوع خود دعوت نموده است. بخصوص در این زمینه، قرض الحسنه واجد ثواب بسیار و اجر معنوی بی شمار است.

ربا در یک جامعه باعث می شود که اولاً وضع اقتصادی طبقه زحمت کش، بدتر شود و با سیر قهقرائی رو به انحطاط، قدرت خرید، قدرت مقاومت و مبارزه افراد برای ادامه زندگی از بین برود. ثانیاً تمام پولها و نقدینگی که در دست سرمایه داران انباشته شده، بدون مصرف بماند و در نتیجه چرخهای اقتصادی از حرکت بایستد. ربا توازن و تعاون اجتماع را بر هم می زند و نظمی را که بر راه راست انسانی و روش فطری حکومت می کند، از بین می برد.

ربا خواری دشمن بزرگ ارزشهای اخلاقی است. با توجه به روایات موجود در باب حرمت ربا نتیجه گرفته می شود که در اقتصاد اسلامی مسائل مادی با ارزشهای معنوی و اخلاقی گره خورده است، لذا محال است که مشکلات اقتصادی جامعه بر اساس یک مکتب اقتصادی صددرصد مالی حل کرد و اگر رباخواری حذف شود، در روابط اقتصادی، قرض الحسنه جایگزین آن خواهد شد. اسلام برای رشد تولید و توسعه صنعت و بازرگانی توجه خاص نموده است و برای استفاده از ربا عقوبت و کیفرهای شدیدی در نظر گرفته است. حذف ربا یکی از ابزارهای سیاستگذاری اسلامی برای استقرار یک جامعه مبتنی بر قسط است.

یکی از اقدامات موثر در حذف بهره، افزایش فعالیتهای دولت در مراحل تشکیل سرمایه و پس انداز است. راه دیگر، مشارکت در سود یعنی مضاربه است. حذف ربا تنها در صورتی معنادار خواهد بود که در چهارچوب بازسازی همه جانبه اقتصادهای کنونی انجام شود. این تغییر و تحول باید شامل ملی

کردن کلیه دستگانهایی یکه ایجاد پول می کنند و بخش کالاهای سرمایه ای و افزایش قابل ملاحظه نسبت پس انداز بخش دولت در مقایسه با کل پس انداز باشد. این اقدامات باید کل ساختار جامعه را در جهت اسلام تغییر دهد.

در جهت حذف بهره از سیستم بانکی ایران ، از سال 1362 به بعد اقدامات مهمی صورت گرفته ، ولی با این حال راه درازی تارسیدن به اهداف اسلامی باقی مانده است و هر چند که از لحاظ قوانین ظاهرا اشکالی مشاهده نمی شود ولی در اجرا ، شبهه ربوی بودن عملیات پیش می آید و این امر آموزش همگانی بانکداران را در جهت اجرای قوانین و عقود اسلامی می طلبد.